

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 3 § i lagen om utjämning av räntan för offentligt understödda export- och fartygskrediter

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om utjämning av räntan för offentligt understödda export- och fartygskrediter ändras så att det efter ett ränteutjämningsanbud redan innan ränteutjämningsavtal ingås ska vara möj-

ligt att skydda sig mot sådana ränte- och valutarisker som är förenade med ränteutjämningsverksamheten.

Lagen avses träda i kraft i början av 2008.

MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Lagstiftning och praxis

Systemet för ränteutjämning

Systemet för utjämning av räntan för offentligt understödda export- och fartygskrediter baserar sig på lagen om utjämning av räntan för offentligt understödda export- och fartygskrediter (1137/1996), nedan ränteutjämningslagen. Ränteutjämningsystemet ska dessutom vara förenligt med de internationella avtalsförpliktelser som godkänts inom Världshandelsorganisationen, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, nedan OECD, och Europeiska unionen.

Ränteutjämningsystemet administreras å statens vägnar och för statens räkning av Finlands Exportkredit Ab. Bolagets förvaltning och verksamhet regleras av lagen om ett ränteutjämningsbolag för offentligt understödda exportkrediter (1136/1996).

Syftet med ränteutjämningsystemet är att för sin del säkerställa finansieringen av den finländska exporten och fartygsanskaffningarna genom ett internationellt konkurrenskraftigt system för exportfinansiering som erbjuder skydd mot de ränterisker som är förenade med köpen. Ränteutjämningsystemet fungerar så att när kunden för finansieringen av inköp av finländska produkter eller tjänster valt en kredit med OECD-

villkor inklusive fast ränta som är bunden vid CIRR-räntan (Commercial Interest Reference Rate) ingår kreditinstitutet eller det finansiella institutet ett ränteutjämningsavtal beträffande krediten med Finlands Exportkredit Ab och beviljar kunden en ränteutjämningskredit. I enlighet med ränteutjämningsavtalet betalar kredit- eller finansieringsinstitutet till staten en fast s.k. CIRR-ränta som är en ränta med OECD-villkor och staten betalar till kredit- eller finansieringsinstitutet en varierande, vanligtvis sex månaders referensränta utökad med en marginal på högst 0,5 procentenheter. När differensen mellan ovan nämnda räntor (den varierande CIRR-räntan utökad med marginalen) är negativ, betalar staten skillnaden till kreditinstitutet eller det finansiella institutet som räntestöd och när skillnaden är positiv, betalar kreditinstitutet eller det finansiella institutet skillnaden till staten i form av räntegottgörelse.

Enligt 1 § 1 mom. i ränteutjämningslagen (ändr. 946/2005) har handels- och industriministeriet rätt att på de villkor ministeriet bestämmer ge Finlands Exportkredit Ab, nedan ränteutjämningsbolaget, förbindelser om att ränteutjämningsbolaget med kreditinstitut och finansiella institut kan ingå ränteutjämningsavtal som gäller offentligt understödda export- och fartygskrediter till ett kapitalvärde av högst 5 000 miljoner euro 1997—2010. Handels- och industriministeriet har den 14 december 2005 förnyat sitt åtagande gende-

mot Finlands Exportkredit Ab på basis av vilket Finlands Exportkredit Ab kan ingå ränteutjämningsavtal till ett kapitalvärde av högst fem miljarder euro under nämnda år på de villkor som fastställts i avtalet.

Avtalsstocken för ränteutjämningsavtal och de utgifter som avtalen åsamkar staten

I slutet av augusti 2007 uppgick värdet av avtalsstocken för ränteutjämningsavtal till ca 2,1 miljarder euro. Vid samma tidpunkt uppgick värdet av stocken för ränteutjämningsanbud till ca 3,5 miljarder euro. Av ränteutjämningsanbudena har dock endast i genomsnitt 5 procent lett till ränteutjämningsavtal. I slutet av 2007 beräknas värdet av avtalsstocken för ränteutjämningsavtal uppgå till ca 2,3 miljarder euro. De stigande räntorna ökar användningen av ränteutjämningsavtal medan stabila eller sjunkande räntor inte vanligtvis resulterar i användningen av ränteutjämningsavtal. År 2008 beräknas värdet av nya ränteutjämningsavtal uppgå till ca 840 miljoner euro och år 2009 till ca 100 miljoner euro.

Eftersom det räntestöd som betalas och/eller den räntegottgörelse som erhålls på basis av ränteutjämningsavtal är beroende av nivån på marknadsräntan jämfört med nivån på CIRR-räntan som används i ränteutjämningsavtal går det inte att på ett tillförlitligt sätt på förhand bedöma de utgifter som åsamkas staten eller de inkomster som inflyter till staten på grund av ränteutjämningsavtal. Åren 2007 och 2008 förväntas staten åsamkas utgifter på drygt 36 miljoner euro per år på grund av ränteutjämningsavtal. När det gäller den nuvarande stocken av ränteutjämningsavtal på 2,1 miljarder euro skulle en höjning av marknadsräntan med en procentenhet öka räntestödsutgifterna för år 2008 med ca 14 miljoner euro och en sänkning med en procentenhet på motsvarande sätt minska utgifterna med 14 miljoner euro.

Skyddet mot ränterisker

Det är möjligt för staten att helt eller delvis skydda sig mot de ränterisker är förenade med ränteutjämningsystemet genom derivatinstrument som finns tillgängliga på finansieringsmarknaden, t.ex. ränteterminer och avtal

om ränteutbyte. Med ränterisk avses i detta sammanhang ökningen av statens utgifter för räntestöd till följd av en eventuell höjning av räntenivån.

Enligt 3 § 3 mom. i ränteutjämningslagen (809/1998) kan handels- och industriministeriet på villkor som det fastställer ge statskontoret i uppdrag att vidta och sköta administrationen av de åtgärder som behövs för skydd mot sådana ränte- och valutarisker som är förenade med ränteutjämningsavtal. Senaste gången handels- och industriministeriet gav statskontoret ett dylikt uppdrag var den 11 januari 2007.

Enligt skyddsanvisningarna ska den ränterisk som följer av ränteutjämningsavtal bedömas och hanteras utgående från den sammanlagda positionen. Begränsning av ränterisken baserar sig på en analys som beskriver hur känsliga de ränteutgifter och ränteinkomster som ansluter sig till ränteutjämningsavtal och skyddsavtal är för en permanent ändring av räntenivån vid granskningsögonblicket. Den tillåtna räntekänsligheten för en höjning av räntenivån med en procentenhet är minst noll euro och högst +15 miljoner euro för år 2007 och för varje därpå följande år.

Genom skyddsåtgärderna kan räntestödsutgifterna till de skyddade delarna stabiliseras på den nivå som anges i skyddsavtalet varvid man med säkerhet vet storleken av räntestödsutgifterna under de kommande åren och kan skydda sig mot ökade räntestödsutgifter till följd av en eventuell höjning av räntenivån. Samtidigt avstår man dock från möjligheten att räntestödsutgifterna minskar till följd av sänkningar i marknadsräntan och vidare från räntegottgörelse om räntenivån fortsätter att sjunka ytterligare.

I slutet av september 2007 hade statskontoret fyra skyddsavtal till ett sammanlagt kapitalvärde av ca 529 miljoner euro.

De räntestödsavgifter som föranleds av ränteutjämningsavtal bokförs under eget moment så att den eventuella räntenytta som skyddsåtgärderna medför inte beaktas. Därför bör den nytta som kan fås av skyddsstransaktionerna beaktas skilt som en post som minskar räntestödsutgifterna. När den varierande räntan sjunker under den fasta räntan enligt skyddsavtalet medför skyddsavtalet

utgifter som bokförs som räntestödsutgifter. Motsvarande nytta fås dock i ränteutjämningsavtalet i form av lägre räntestödsavgifter.

Genom att skydda ränteutjämningsavtalen går det att skydda sig endast mot sådana räntehöjningar som inträffar efter det att ränteutjämningskrediten har lyfts. I ränteutjämningsprocessen kan den fasta CIRR-räntan i vissa fall låsas för flera år framåt innan ränteutjämningskrediten utnyttjas så att ränteskillnaden mellan den avtalsenliga CIRR-räntan och den varierande räntan kan vid den tidpunkt då ränteutjämningskrediten lyfts vara märkbar.

Ränteutjämningsprocessen och fastställandet av den fasta CIRR-räntan

Ränteutjämningsavtal föregås av ett anbudsgivningsskede i tre etapper. I det första skedet, det s.k. anbudsskedet, lämnar Finlands Exportkredit Ab ett ränteutjämningsanbud på ansökan från en exportör eller köpare av finländska varor eller tjänster eller från ett kredit- eller finansieringsinstitut som ska finansiera köpet. Den CIRR-ränta som anges i anbudet lämnats baserar sig på den genomsnittliga avkastningen under den föregående månaden från de masskuldebrev som staterna emitterat. OECD publicerar de fastställda CIRR-räntorna månadsvis och de gäller från den 15 dagen i månaden till den 14 dagen i följande månad. CIRR-räntan vid anbudsögonblicket baserar sig således på en marknadsränta som noterats i genomsnitt sex veckor tidigare. Ränteutjämningsanbudet är i kraft i 120 dagar.

I det andra skedet läses den CIRR-ränta som anges i ränteutjämningsanbudet den dag då köpeavtalet ingås och ränteutjämningsanbudet förvandlas till en s.k. ränteutjämningsbekaftelse. Den CIRR-ränta som läses i samband med köpeavtalet kan alltså basera sig på en mer än fem månader sedan noterad marknadsränta. Kreditavtalet måste ingås inom sex månader eller i undantagsfall inom 12 månader från det att köpeavtalet har undertecknats. När kreditavtalet ingås inom sex månader från det att köpeavtalet undertecknats kan CIRR-räntan som högst basera sig på en marknadsränta som är mer än 11

månader gammal. Om inget kreditavtal undertecknas inom sex respektive 12 månader enligt ovan görs en justering av CIRR-räntan med sex månaders mellanrum. Den justerade CIRR-räntan är då den CIRR-ränta som gäller vid justeringsögonblicket, dock lägst den ränta som har låsts i ränteutjämningskedet.

I det tredje skedet förvandlas ränteutjämningsbekaftelsen till en ränteutjämningsreservering när kreditavtalet undertecknas. På ränteutjämningsreserveringar uppbär Finlands Exportkredit Ab hos kreditinstitutet eller det finansiella institutet reserveringspremie på 0,1 % per år från och med den tidpunkt då kreditavtalet undertecknades. Kunden har dock en möjlighet att utan påföljd låta bli att utnyttja ränteutjämningskrediten fram till dess att krediten lyfts. Huruvida ränteutjämningskrediten utnyttjas blir av denna anledning klart först i samband med att krediten lyfts.

Tidpunkten för kreditutnyttjande är beroende av tidpunkten för varu- eller tjänstleverans. Ju längre leveranstiden är desto längre är den tid under vilken kunden har en möjlighet att utnyttja ränteutjämningskrediten med OECD-villkor och desto längre bär staten den ränterisk som är förenad med anbudet. När det gäller fartyg kan leveranstiden vara upp till tre år. I sådana fall har kredittagaren och det kreditinstitut eller finansiella institut som finansierat krediten en möjlighet att i bästa fall använda en CIRR-ränta som noterats nästan fyra år tidigare.

På grund av den ränterisk som den långa leveranstiden medför för staten har i de senaste ränteanbudena gällande stora fartygskrediter inkluderats ett specialvillkor enligt vilket kredittagaren ska underrätta Finlands Exportkredit Ab om sin avsikt att utnyttja ränteutjämningskrediten i samband med undertecknandet av kreditavtalet eller alternativt senast 150 dagar före det avtalade leveransdatumet och förbinda sig att ersätta staten för de kostnader som orsakas av upphävandet av skyddet i de fall där krediten mot förmodan inte utnyttjas.

1.2 Internationell jämförelse

I den internationella benchmarking-studie om olika exportfinansieringssystem som

Finnvera Abp och Finlands Exportkredit Ab genomförde år 2005 undersöktes bl.a. praxisen vad gäller skyddet för krediter som är bundna till CIRR-räntan i våra viktigaste konkurrentländer dvs. Sverige, Norge, Tyskland, Frankrike, Österrike, Italien, Kanada och USA. När det gäller jämförelsen av skyddspraxis bör det dock konstateras att de specialvillkor och förfaranden som är förenade med de krediter som är bundna till CIRR-räntan ofta varierar från land till land varför skyddspraxisen och de ekonomiska verkningarna i olika länder inte är direkt jämförbara.

Bland de länder som var med i undersökningen använder endast Sverige ränteskydd för både utnyttjad kredit och kreditreserveringar om vilka kreditavtal har ingåtts men som inte ännu har utnyttjats. Det är obligatoriskt att utnyttja krediten efter att kreditavtalet har ingåtts. Om kunden inte lyfter krediten efter det att ett kreditavtal har ingåtts uppbärs hos kunden marknadspriset på upphävande av kreditreserveringen. Enligt utredningen har nästan hela den portfolio som är bunden till CIRR-räntan skyddats i Sverige.

Italien, Norge, Frankrike och Tyskland skyddar däremot endast utnyttjade krediter enligt prövning. Enligt utredningen har stora krediter med lång utnyttjandetid upplevts som problematiska i Italien. Av de övriga länderna som omfattades av utredningen använder sig Österrike inte av några krediter som är bundna vid CIRR-räntan. Inga uppgifter erhöles om skyddspraxisen i Kanada eller USA.

1.3 Bedömning av nuläget

Ränteutjämningslagen begränsar skyddet mot ränte- och valutarisker till att endast gälla ränteutjämningsavtal. Eftersom ränteutjämningsavtalet ingås vid den tidpunkt då krediten utnyttjas, kan staten skydda sig mot ränte- och valutarisken först då ränteutjämningskrediten lyfts. I ränteutjämningsprocessen fastställs dock en fast CIRR-ränta till och med flera år innan ränteutjämningskrediten utnyttjas. I den nuvarande situationen är staten av denna anledning tvungen att bära den risk som är förenad med ränteutjämnings

anbudsskedet under en ansenligt lång tid utan att kunna skydda sig mot eventuell ränterisk.

När räntenivån blir högre skulle skyddandet av ränteutjämningsavtal medföra betydliga inbesparingar för staten i fråga om ränteutgifter särskilt vid projekt med långa leveranstider. Faktum är dock att endast en liten del av ränteutjämningsanbudena leder till ett ränteutjämningsavtal. Kredittagaren har i fråga om andra än stora fartygskrediter en möjlighet att fram till tidpunkten för kreditutnyttjande att utan påföljder låta bli att lyfta den ränteutjämningskredit vars förutsättning är ett ränteutjämningsavtal mellan Finlands Exportkredit Ab och ett kreditinstitut. Skyddandet av ränteutjämningsanbud i en situation där det inte finns någon säkerhet om att ett ränteutjämningsavtal ingås skulle med all sannolikhet åsamka staten betydande utgifter som i ett senare skede skulle visa sig vara onödiga.

Handels- och industriministeriet har för avsikt att kräva att kredittagaren förbinder sig att ersätta staten för upphävandet av kreditreserveringen för en ränteutjämningskredit till marknadspris, om kredittagaren inte efter det att ett kreditavtal har ingåtts utnyttjar en fartygskredit vars avtalsenliga värde överstiger 200 miljoner euro eller, om kreditavtal inte har ingåtts, senast 150 dagar före avtalande leveransdagen meddelar att ränteutjämningskrediten inte kommer att utnyttjas eller förbinder sig att ersätta staten kostnaderna för upphävandet av kreditreserveringen. Skyddsåtgärden skulle i sådana fall kunna vidtas utan att staten åsamkas onödiga utgifter då kunden har förbundit sig att utnyttja krediten eller ersätta kostnaderna för upphävandet av den om ränteutjämningslagen möjliggjorde skyddande av ränteutjämningsanbud.

2 Föreslagna ändringar

Med tanke på hanteringen av den ränterisk som är förenad med det statliga ränteutjämningsystemet föreslås att 3 § 3 mom. i ränteutjämningslagen ändras så att staten skulle kunna skydda sig mot den ränterisk som är förenad med ränteutjämningsystemet redan i det skede då ränteutjämningsanbud lämnas.

Således föreslås att till 3 § 3 mom. fogas orden ”ränteutjämningsanbud och”.

Skyddsåtgärderna i samband med ränteutjämningsanbud ska enligt förslaget vidtas av statskontoret på de villkor som handels- och industriministeriet fastställer på samma sätt som för närvarande sker i fråga om skyddet av ränteutjämningsavtal.

Med tanke på begränsningen av de utgifter som eventuellt åsamkas staten på grund av att anbudsstocken skyddas har handels- och industriministeriet för avsikt att i det första skedet genom skyddsanvisningar till statskontoret begränsa skyddet endast till stocken av ränteutjämningsanbud bestående av sådana ränteutjämningsreserveringar där kredittagaren förbundit sig att utnyttja en ränteutjämningskredit på mer än 200 miljoner euro eller att ersätta staten för upphävandet av kreditreserveringen till marknadspris. Om behovet att skydda anbudsstocken eventuellt förändras, har ministeriet också för avsikt att bereda ändringarna tillsammans med berörda parter. Ett mer omfattande skyddande av anbudsstocken är inte motiverat i och med att endast en liten del av anbuden leder till avtal. Dessutom kan ett skydd som lämnas i ett tidigt skede visa sig bli dyrt för staten i ett senare skede. En internationell jämförelse visar också att endast Sverige använder ränteskydd också för kreditreserveringar dvs. när kreditavtal har ingåtts med krediten inte ännu har utnyttjats.

3 Propositionens konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser

De ekonomiska konsekvenserna av propositionen är beroende av hur framgångsrika skyddsåtgärderna är. I bästa fall kan man genom skyddsåtgärderna minska de räntestödsutgifter som annars åsamkas staten på grund av ränteutjämningsavtal. Om dock nivån på marknadsränta utvecklas i en annan riktning än vad som förutspåts vid tidpunkten för skyddsåtgärderna kan staten åsamkas större räntestödsutgifter eller förluster av räntegottgörelse än vad som skulle ha åsamkats utan skyddet. Eftersom räntestödet/gottgörelsen är beroende av nivån på marknadsräntan och stödet/gottgörelsens storlek således är omöj-

lig att på ett tillförlitligt sätt förutse på förhand, kan man dock genom skyddsåtgärder undvika en oförutsett stor ökning av räntestödsutgifterna. Handels- och industriministeriet ska dessutom ha en möjlighet att begränsa de kostnader som medförs för staten på grund av att ränteutjämningsanbud skyddas genom de skyddsanvisningar som ministeriet ger statskontoret.

3.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Propositionen har inga konsekvenser för myndigheternas verksamhet eftersom antalet skyddsåtgärder som årligen kommer att vidtas till följd av ändringarna begränsar sig till högst några få och de kan genomföras med statskontorets nuvarande resurser.

3.3 Företagskonsekvenser

Propositionen har inga direkta konsekvenser för företagets verksamhet eftersom skyddsåtgärderna består av avtal som ingås mellan statskontoret och kredit- och finansinstitut.

Det villkor som föreslås bli intaget i de ränteutjämningsanbud på stora fartygskrediter och som anger att kredittagaren förbinder sig att till marknadspris ersätta staten för de utgifter som åsamkas staten på grund av upphävande av kreditreserveringen om kredittagaren inte utnyttjar ränteutjämningskrediten kan försämra den internationella konkurrenskraften för fartygsfinansieringen. Den finska varvsindustrin anses dock också fortsättningsvis ha tillgång till ett internationellt konkurrenskraftigt statligt understött exportfinansieringssystem vars instrument omfattar förutom ränteutjämningsystemet också bl.a. statliga exportgarantier.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid handels- och industriministeriet i samarbete med finansministeriet, statskontoret och Finlands Exportkredit Ab. Över propositionsutkastet har utlåtanden begärts av Finlands Näringsliv EK, Finansbranschens Centralförbund, Finvera Abp, Finlands Fackförbunds Centralor-

ganisation, Finlands Exportkredit Ab, Företagarna i Finland, Teknologindustri rf, utrikesministeriet, statskontoret och finansministeriet.

I utlåtandena understöds allmänt förslaget till lagändring, enligt vilket även ränterisker som hänför sig till ränteutjämningsanbud kan skyddas. Företagarna i Finland, Teknologindustri rf, Finlands Näringsliv EK, statskontoret och finansministeriet hade ingenting särskilt att anmärka mot regeringens proposition.

Finnvera Abp och Finlands Exportkredit Ab lyfte i ett gemensamt utlåtande fram några tekniska frågor, som hänför sig till tillämpningen av en tidsfrist på 150 dagar före leveransen och en räntejusteringsintervall på sex månader i samband med förbindelsen att utnyttja ränteutjämnningen. Finansbranschens Centralförbund underströk i sitt utlåtande att kreditsökandena och kreditgivarna i det skede då ärendena bereds bör få kännedom om

allt som hänför sig till ordnandet av finansieringen och till därav föranledda kostnader.

Handels- och industriministeriet har i propositionens slutliga form i mån av möjlighet försökt beakta de synpunkter som har framförts i utlåtandena.

Eftersom den föreslagna ändringen av lagen om utjämning av räntan för offentligt understödda export- och fartygskrediter inte ändrar Finlands Exportkredit Ab:s statsstödsprogram, som har anmälts till Europeiska kommissionen, behöver en anmälan enligt Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd inte göras till kommissionen.

5 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft i början av 2008.

Med stöd av det som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av 3 § i lagen om utjämning av räntan för offentligt understödda export- och fartygskrediter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 20 december 1996 om utjämning av räntan för offentligt understödda export- och fartygskrediter (1137/1996) 3 § 3 mom., sådant det lyder i lag 809/1998, som följer:

_____ 3 § _____ sådana ränte- och valutarisker som är förenade med ränteutjämningsanbud och ränteutjämningsavtal.

Handels- och industriministeriet kan på villkor som det fastställer ge Statskontoret i uppdrag att vidta och sköta administrationen av de åtgärder som behövs för skydd mot _____

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

Helsingfors den 21 december 2007

Republikens President

TARJA HALONEN

Handels- och industriminister *Mauri Pekkarinen*

Lag

om ändring av 3 § i lagen om utjämning av räntan för offentligt understödda export- och fartygskrediter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 20 december 1996 om utjämning av räntan för offentligt understödda export- och fartygskrediter (1137/1996) 3 § 3 mom., sådant det lyder i lag 809/1998, som följer:

Gällande lag

3 §

Handels- och industriministeriet kan på villkor som det fastställer ge statskontoret i uppdrag att vidta och sköta administrationen av de åtgärder som behövs för skydd mot sådana ränte- och valutarisker som är förenade med ränteutjämningsavtal.

Föreslagen lydelse

3 §

Handels- och industriministeriet kan på villkor som det fastställer ge Statskontoret i uppdrag att vidta och sköta administrationen av de åtgärder som behövs för skydd mot sådana ränte- och valutarisker som är förenade med *ränteutjämningsanbud och ränteutjämningsavtal*.

Denna lag träder i kraft den _____ *20* .